

Pokračování
(Sedláka Jiljího z Oujezda)

Starý Bral

Pokračování (Sedláka Jiljího z Oujezda)

Překlad: Starý Bral

Originál: J. R. R. Tolkien; Farmer Giles of Ham, kap. Sequel

Ilustrace: Tereza Černá

2020

POKRAČOVÁNÍ

O TOM, JAK SE GEORGIUS DRACONARIUS (neboli v řeči lidové mladý Jiří Drakoň, Jiljího syn) stal králem Malého království.

Jiří Drakoň byl zavalitý mládenec, rozuměl si s koňmi a se psy, ne však s počty či s knižní latinou. Což bylo vlastně jedno, neboť byl král – v úplnosti jeho jméno znělo Georgius Crassus Ægidianus Draconarius, Dominus et Comes de Domito (Serpente) Princeps de Hammo et rex totius regni (minoris). Málokdy tento titul užíval, snad jen s výjimkou úředních listin. Vlastní lid jej měl za Našeho Jiříka. Otcem byl Jiljí (jak dozajista pamatujete), jenž mu zanechal malé království, to si bohatstvím ani zbila nezadalo mnoha králům velkého panství: téměř dokonalost sama. Když nastoupil na trůn, přesněji řečeno, jakmile usedl do otcova křesla, měl třícítku na krku a dva bratry {*smažáno*: a Jiljí, který šel do chomoutu krapánek pozdě, se konečně uchýlil k odpočinku}

{Předchozí odstavec byl opuštěn a příběh začal nanovo:}

Jiří Drakoň byl zavalitý mládenec, rozuměl si s koňmi a se psy, ne však s počty či s knižní latinou. Což bylo vlastně jedno, neboť byl princ: v úplnosti jeho jméno znělo Georgius Crassus Ægidianus Draconarius Princeps de Hammo (zdvořilostní titul); sám jej ve vši pompě užíval málokdy. Lid Malého království jej měl za Našeho Jiříka.

Otcem byl král (bývalý sedlák) Jiljí, na něhož možná pamatujete, po kterém podědil rudý vous a lásku k pivu. Jeho matkou byla královna Agáta, z níž měl hrozný strach – v tomto případě držel basu s celým lidem království (uchráněn byl snad jen Jiljí). Po mámě získal postavu rotundy a bezesporu její tvrdošijnost.

„Jiří, můj chlapče,“ řekl jednoho dne král, naleznuv Jiříka v sousedství královských stájí, jak si tak žvýká stéblo slámy.

„No, co máš dnes v plánu?“

„Netuším, otče,“ odvětil Jiřík. „Vše je takové zpomalené.“

„To bych řekl,“ pravil Jiljí. „Mám to rád pomalé. Vyjde to levnějc a nikomu se nic nestane. Jenže ze severu mám nějaké zprávy – lidé zase mumlají nad těmi cizinci. Tak jsem si říkal, že bys mohl pohnout kostrou a jet se tam podívat, jak se věci mají.“

„To bych asi mohl,“ hlesl Jiřík. „Budu se muset prát?“

„No, možná,“ řekl Jiljí. „To už bude tvá práce.“

„Tak dobře,“ odvětil Jiřík. „Pokud se vrátím do přehlídky koní, je mi to putna.“

„Skvělé, chlapče,“ řekl Jiljí. „Vyplivnu tu slámu z huby a opucuj bláto z bot. Budeš aspoň za spořádaného člověka, pober s sebou hrst rytířů, korouhev a trubače, ty možná dva. Udělej dobrý dojem.“

„Jo, dobře,“ řekl Jiřík, vyndal slámu a přísně se podíval na boty. Hvízdnul mezi zuby a přišel mladík jménem Loj. A tak se jednoho krásného květnového rána stalo, že Mladý Jiří vycestoval na sever s vyvěšeným praporem a veselou skupinkou za zády.

„Přichází Jiřík,“ křičeli lidé z {*text končí uprostřed věty*}

*

Jiří má na severu slečnu (vybrat vhodnou vesnici). Cestou do Malého Ostrohu se svou družinou se odchýlí, aby ji navštívil. Je lapen nájezdníky (Bonifaciova království?). Proradnost slečny (nebo otce). K Jiljímu nepřicházejí žádné zprávy. Jiří je odnesen coby vězeň. ?? {*sic*} Jiljí a Bonifác si vyměňují depeše, Jiljímu se ale požadavky pranic nelíbí (zaplatit velké výkupné a uznat Bonifáce za svého pána). Připravuje se na pochod s Draconarií. Pasáček vepřů Loyoventaurus více znám coby Loj se dobrovolně přidává {*např.* doručit} nebezpečnou zprávu Chrysopylaxovi.

Mezitím Georgius prchá z vězení a užívá si cestu koňmo buď v převlečení za štolbu, čekaje příležitosti, nebo se spřátelí s Býcí hlavou (neboli s Bukefalem III.), nejoblíbenějším koněm krále – známým jako Kraví tlama. Odjíždí severozápadně, neboť je pronásledován. Přidá se k obrovi. Naneštěstí se složí hlavu u {*obra*} Cauruse, jenž zjistí, že je synem Jiljího. Caurus je nepřjemný jak mráz za nehty. Loj se dostává k Divokým kopcům, kde Jiřího nalézá jistým úskokem – obchází jeskyně a napodobuje zvuky selského dvora (ty měl Jiří tuze rád a právě proto měl rád Loje ve své blízkosti). Loj se pak vydává nalézt Chrysophylaxe. Snaha přimět Chrysophylaxe k jakémukoliv činu je obtížná. Dlouhá debata mezi Lojem a drakem. Nakonec Loj přesvědčí Chrysophylaxe, aby se vydal zachránit Jiřího. Spoutají Cauruse a zabodnou do něj

špendlíky. Mezitím začala válka. Muži krále Jiljího vycestovali na jih, bitva vypukla poblíž Lískové Doliny. V rozhodujícím okamžiku se ze severozápadu ženou Jirí na drakovi a Loj na Bukefalovi. Hrůza padá na lid Středního království, ti utíkají, mnoho se jich ztratí v močálech Ovsoblat. Zábor Středního království, anexe nových oblastí západně od Kroutivé? Sedlák Jiljí dožije konce svých dní ve slávě. Vybudován dračí hrad, Loj povýšen na hraběte?

Postupem času nastoupí {na trůn}, zklamán ženami se odmítá oženit a určuje Loje za svého následníka.

POZNÁMKY

Georgius Crassus Ægidianus Draconarius, Dominus et Comes de Domito (Serpente) Princeps de Hammo et rex totius regni (minoris). „Jiří Tupus Drakoň, syn Jiljího, Pán a hrabě ochočeného (draka), vévoda z'Oujezda a král všech Malého království“. Georgius (Jiří) evokuje myšlenku na sv. Jiřího, jenž porazil draka (přinejmenším v některých verzích příběhu) a krotkého jak beránka jej dovedl do města – na rozdíl od sedláka Jiljího mu nakonec usekl hlavu. Za vlády krále Eduarda III. se stal patronem Anglie. Latinské Crassus „natvrdlý, hloupý“ naznačuje hloupost, v moderní angličtině nabírá významu „zabedněný“; Jiří si nerozumí s čísly a s latinou.

zdvořilostní titul. Zvykově se titul zdvořilosti užívá nejstarší šlechtický syn, jenž drží více než jeden titul, titul nižšího stupně. Jiří se tituluje zdvořilostním titulem Princeps de Hammo „princ z Oujezda“, otcův druhý titul v pořadí ke králi (srovnej: „se stal vévodou Juliem Aegidiem“, str. 38, str. 209).

Připravuje se na pochod s Draconarií. Na tomto místě musí „Draconarii“ značit spíše Jiljího rytíře (Dračí strážce, str. 39, str. 210) než jeho rodinu.

Pasáček vepřů Loyoventaurus více znám coby Loj. Na jednu stranu se stará o prasata v Jiljího vepřinu, na tu druhou je vrchním služebníkem Jiřího („a přišel mladík jménem Loj“, výše). V časech Římské říše značilo suovetaurilia obětování prasete (sus), ovce (ovis) a býka

(taurus), čímž se završil ceremoniál očisty. Suet je zvířecí tuk, který se užívá při vaření a při výrobě loje.

Býčí hlava (či Bukefalos III.) – známý jako Kraví tlama. Bukefalos byl ve skutečnosti oblíbeným koněm Alexandra Velikého, pojmenovaným po vyžehnuté býčí hlavě (řecky bous „vůl“ + kephale „hlava“).

Caurus. Latinská podoba velšského cawr „obr“. Tolkien si na okraj rukopisu poznačil obra celým jménem Caurus Maximus „velký obr“.

napodobuje zvuky selského dvora. Možná parodie na památnou epizodu ze života krále Richarda I. Lví srdce, kterak byl držen v zajetí kdesi na pevnině neznámo jeho lidu. V jedné verzi obcházel jeho věrný minstrel Blondel hrad po hradu, zpívaje Richardovu oblíbenou píseň, dokud ji král nezaslechl a nepřidal se, čímž prozradil svůj nedobrovolný úkryt.

zabodnou do něj špendlíky. Bohužel z této strohé poznámky v pokračování Tolkiena nelze vůbec odvodit, proč by toto Jiří a Loj vůbec dělali.

Lísková Dolina. Vesnička sedm mílí vzdálená severně od Volského brodu.

Kroutivá. Řeka Kroutivá protéká na severu skrze hrabství Volského brodu, dokud se nevlíje do Temže ve Volském Brodu.

POZNÁMKY PŘEKLADATELE

Sedlák Jiljí z Oujezda vyšel – sahá-li má paměť správně – v Česku ve třech různých vydáních, osobně řadím tuto povídku mezi mé nejoblíbenější dílo Profesora. Když roku 1999 vyšla speciální edice k padesáti letům od prvního vydání, neváhal jsem ani vteřinu. Útlá knížka ukrývá příběh samotný s původními a úchvatnými ilustracemi Pauline Baynes(ové), první verzi příběhu a pak rozpracované pokračování. O existenci Pokračování se JRRT zmiňuje už v roce 1938, tedy 11 let před vydáním Sedláka. Původně se mělo Pokračování dočkat vzhledně jména **Příhody vévody Jiřího a tlouštíka Loyoventauruse (lidově Loje), a bitva o Ovsoblata**.

Ke svému překladu jsem nezvolil ani překlad Cahy, ani Pastorka (v obou případech Farmář Giles z Hamu), ale nestorku českého překladu J. R. R. Tolkiena Stanislavu Pošustovou-Menšíkovou. A ač ji mám rád a její překlad považuji za jeden z nejlepších (rád se jednou rozepíšu proč), nyní jsem si několikrát zaklel (tímto se jí hluboce omlouvám).

Hezky popořádku. Již samotné první vydání obsahuje Předmluvu, která se odkazuje na výše sepsané Pokračování, a už zde napáchala paní Pošustová v překladu pro Mladou frontu / Argo neplechu. Celá povídka je lokalizovaná do češtiny, Giles je Jiljí, Ham je Oujezd, Oxenford Volský Brod, Suet je Loj, latinské Suovetaurilius ruku v ruce Loyoventaurus, ale! Ale Farthingho zůstalo Farthinghem, Otmoor Otmoorem, atd.

Rozhodl jsem se pro absolutní překlad, když už tak už, prostě aby našinec měl ze čtení stejný pocit, jaký zajisté mají anglofonní či daleko lépe jazykem nadání lidé nežli jsem já. Dokážu si představit, že i malé anglické dítě při poslechu slova Oxford tam toho volá a ten brod slyší, pro mě je to automaticky jen Oxford, bez významu. A to je ten lehčí případ, co pak složitější, že?

Tak tedy a postupně:

1. Kde již paní Pošustová použila překladu, následoval jsem jej. Je-li v Poznámkách referováno na Sedláka Jiljího, **pak volím české vydání vydavatelství Argo z roku 2008 jako první, druhý odkaz je na vydání Mladé fronty z roku 1997.**
2. Překlad je, nechci říci volný, ale rozhodně ne doslovný, vyjma pasáže, kde již JRRT jen další vývoj příběhu nastínil v jednoduchých větách, spíše poznámkách.
3. **George** -> Jiří, **Georgie** -> Jiřík.
4. **Suet** -> doslovně Lůj, paní Pošustová užívá Loj.
5. **Farthinghoe** -> Malý Ostroh. Samotné *farthing* značí čtvrtku (historicky dle čtvrtáku jedné pence), srovnej také **Westfarthing** -> Západní čtvrtka v Pánu prstenů. Zatímco původní *hobs* značí dle výkladu „výběžek ze země“, ale může referovat také k „odlehłym pastvinám“. Dokážu si představit, že v minulosti bylo

městečko buď ve čtvrtině cesty někam, nebo byl například rozděleno na čtvrtky. Možná je má domněnka zcela mylná, ale věřím, že Češi by se nějakými čtvrtkami nezabývali a prostě by pro ně ves byla Malá/Dolní/nějaká, Ostroh jsem zvolil pro pozici města vyplývající ze staroanglického *boh*.

6. **Suovetaurilius** -> Loyoventaurus.
7. **Oxhead** -> Býčí hlava. Ustálený název pro koně Alexandra velkého.
8. **Bucephelus** -> Bukefalus. Popravdě nevím, proč JRRT zvolil Bucephelus, je-li jméno koně v anglofonních zemích Bucephalas/Bucephalus, možná jen archaický zápis nebo mým očím skrytá slovní hříčka. Ať tak či onak, Bukefalus užíváme „hezky česky“ odjakživa.
9. **Cow face** -> Kraví tlama. Paní Pošustová ve svém překladu Sedláka pro **horse-face** užíla taktéž tlamy, netřeba měnit zavedené postupy.
10. **Islip** -> Lísková dolina. Původem slova je staroanglické *basel* značící lísku a *hop* (roklina/údolí). Zde jsem váhal, zda neužít pojmu Lésková dolina, tedy staročeského označení pro větší autentičnost, nakonec zvítězila mně bližší varianta.

11. **Otmoor** -> Ovsoblata. Samotný Otmoor přikládá názvu dva významy, vybral jsem si prozaičtější popis, kde *oat* značí oves a *moor* slatinu/vřesoviště, též blata.
12. **Cherwell** -> Kroutivá. Původ slova je odvozen od keltského *cyrran*, čili zatáčet/ohýbat.
13. **George Crassus Worming** -> Jiří Tupus Drakon. Další otazník visel právě nad slovíčkem Crassus. Jak již Poznámky obou autorů knihy napovídají, značí slovo hloupost/nevzdělanost, takovou tu tupost. A jelikož se Loj dostal do latinské podoby slova, musel jsem logiku paní Pošustové následovat. Pak si jistě říkáte, proč není tedy i obr Tupus nebo Hloupus/Blbus/... Vycházím opět z Poznámek, kde i samotný JRRT zmiňuje význam jména coby Velký obr, když tak můžete napovědět.
14. **Courtesy title** -> Zdvořilostní titul, terminus technicus.
15. Překlady anglických králů a patrona Jiřího netřeba zmiňovat.
16. **Oxford** -> Volský Brod, **Oxfordshire** -> hrabství Volského Brodu. Zde je překlad spíše pitomost (neboť je jen v Poznámkách), přesto je v duchu celého konceptu paní Pošustové.